

Политика, 03. децембар 2012. године

ОСОБЕ С ИНВАЛИДИТЕТОМ– ПРАВА БЕЗ ПОДРШКЕ

Последњих година Србија је усвојила снажну нормативну основу за признавање и заштиту права особа с инвалидитетом. Влада је усвојила стратегије којима би требало да су утврђене дугорочне политике унапређења њиховог положаја и заштита менталног здравља. Донети су закони који би требало да омогуће несметано друштвено укључивање инвалида и да спрече и кажњавају облике дискриминације којима се доводе у неоправдано неједнак положај у односу на друге грађане.

Нажалост, припадници ове бројне и по потребама разноврсне друштвене групе, у животу се суочавају с препрекама и проблемима који указују на то да примена начела „једнаких могућности“ не зависи само од „добрих“ прописа, већ и од друштвених услова у којима се спроводе конкретне мере и активности.

Развијање система подршке друштвеном укључивању особа с инвалидитетом у локалним заједницама услов је примене усвојених закона. Другим речима, „добри закони“ треба да постану „добра пракса“ и да омогуће грађанима с инвалидитетом да призната права остварују у непосредном и најмање рестриктивном окружењу.

То још није могуће јер су им многи јавни објекти и површине неприступачни, ниво услуга које би требало да добијају од јавних служби и сервиса је отежан због комуникационих баријера, али и због предрасуда и немара. Немали број особа с менталним тешкоћама трајно је смештен у установе социјалне заштите јер нема где друго, а услови у којима живе и лече се, као и оних смештених у психијатријске установе, су лоши. Незаинтересованост за њихове проблеме такође је препрека остваривању признатих права, а више него потресан пример таквог односа је летошњи штрајк глађу радника инвалида запослених у крагујевачкој заштитној радионици „ДЕС Шумадија“ на који данима надлежни нису реаговали.

Ситуација ће постати повољнија тек кад се примери запошљавања или успешног школовања инвалида не буду истицали као посебан друштвени напор већ када се о њима буде говорило као о уобичајеном начину друштвене проходности.

Остваривање таквог социјалног окружења могуће је само ако се систем подршке друштвеном укључивању особа са инвалидитетом развије на начин који њима и њиховим породицама омогућава да у непосредном окружењу остварују већину права која остварују сви. Специфичност њиховог положаја није у инвалидитету већ у потребама које треба да задовоље како би имали једнаке могућности.

Већина градова и општина нема одговарајуће системе подршке који би омогућили остваривање признатих права и задовољење њихових потреба. Такође, јавни фондови који би требало да обезбеде средства за успостављање такве подршке су оптерећени и нису у стању да подстакну нове мере. Већина локалних администрација нема могућности, а често ни сазнања о томе да треба да обезбеди заштиту и остваривање признатих права особа с инвалидитетом.

Инклузивно образовање, смањење броја деце у „специјалним“ школама, увођење нових метода у наставу и њено организовање у складу с потребама начини су да се створе услови за превазилажење постојећих проблема. Међутим, социјално укључивање треба да има снажнији подстицај и из других система. Пример појединих пословних банака које дизајнирају окружење и прилагођавају рад потребама особа с инвалидитетом указује на тек један од начина који подстиче друштвено укључивање.

Притужбе које у вези с остваривањем признатих права помињу особе с инвалидитетом упућују нас на закључак да примени начела „једнаких могућности“ највише недостаје друштвена подршка, односно да подстрек укључивању особа са инвалидитетом мора бити усмерен ка задовољавању потреба у непосредном окружењу, а не ка одржању великих и нерационалних система који не могу ефикасно да одговоре захтевима грађана.